

Republika e Kosovës • Republika Kosovo • Republic of Kosovo
Institucioni i Avokatit të Popullit • Institucija Ombudsmana • Ombudsperson Institution

Ex officio

Slučaj Br. 517/2015

IZVEŠTAJ SA PREPORUKAMA

OMBUDSMANA REPUBLIKE KOSOVO

u vezi

Sudskog postupka po žalbama protiv Preliminarnih odluka o eksproprijaciji nepokretne imovine

Upućen:

G. Kadri Veseli, Predsednik Skupštine republike Kosovo

Priština, dana 16. Oktobar 2015.god.

SADRŽAJ

CILJEVI IZVEŠTAJA.....	2
PRAVNA OSNOVA	2
PRAVNI ISTORIЈAT	3
A. Upravni i sudski postupci za eksproprijaciju na osnovu Zakona br. 03/L-139 o eksproprijaciji nepokretne imovine.....	3
1. Upravni postupci za eksproprijaciju na osnovu Zakona br. 03/L-139 o eksproprijaciji nepokretne imovine.....	3
2. Sudski postupak za žalbe protiv Preliminirane odluke za eksproprijaciju shodno Zakonu br. 03/L-139 o eksproprijaciji nepokretne imovine	5
B. Upravni i sudski postupci za eksproprijaciju na osnovu Zakona br. 03/L-205 o dopuni i izmeni Zakona br. 03/L-139.....	7
C. Izmena sudskog postupka za žalbe protiv zakonitosti Preliminarne odluke o eksproprijaciji u skladu sa Zakonom br. 03/L- 199 o sudovima.....	10
OCENJIVANJE.....	10
A. Ocenjivanje sudskog postupka za žalbe protiv Preliminarne odluke o eksproprijaciji na osnovu prava na imovinu, garantovano članom 46. Ustava Republike Kosovo i članom 1. Prvog Protokola Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava	11
B. Ocenjivanje sudskog postupka za žalbe protiv Preliminarne odluke o eksproprijaciji na osnovu prava na pravično i nepristrasno suđenje, garantovano članom 31. Ustava Republike Kosovo i članom 6. Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava	13
KONSTATACIJE I PREPORUKE OMBUDSMANA.....	18
A. Konstatacije Ombudsmana	18
B. Preporuke Ombudsmana.....	18

CILJEVI IZVEŠTAJA

Zakon br. 03/L-139 (izmenjen i dopunjen Zakonom br. 03/L-205) za eksproprijaciju nepokretne imovine, određuje poseban postupak za sudske žalbe protiv Preliminiranih odluka za eksproprijaciju donetih od strane Vlade, ili Opštine. Prema ovom postupku, prilikom podnošenja žalbe protiv Preliminarne odluke, "izdaje presudu o slučaju u roku od trideset (30) kalendarskih dana nakon prijema odgovora od organa za eksproprijaciju;" (id., član 35, stav 6, tačka 3.) i "[ukoliko sud ne izdaje presudu u roku od trideset (30) dana . . . , smatra se da je sud konačno doneo presudu kojom se odbija žalba u celosti odmah nakon isteka tih trideset (30) dana" (id., Član 35, stav 8) .

Ovaj izveštaj ima dva glavna cilja:

- (1) da proceni da li gore navedeni postupak predstavlja kršenje ljudskih prava, garantovanih Ustavom, i da li je isti u suprotnosti sa najboljim međunarodnim praksama za ljudska prava; i
- (2) da preporuči Skupštini Republike Kosova dalje izmene i dopune Zakona Br. 03/L-139, na osnovu ovih procena .

PRAVNA OSNOVA

Shodno Zakonu Br. 05/L-019 o Ombudsmanu, Ombudsman između ostalog, ima i nadležnosti i odgovornosti, kao u nastavku:

- "da daje opšte preporuke za funkcionisanje pravosudnog sistema" (član 16, stav. 8);
- "da skrene pažnju na slučajeve kada institucije krše ljudska prava i da podnese preporuke da se prekine sa takvim slučajevima, a kada je to neophodno da izrazi svoje mišljenje o stavovima i reagovanju odgovarajućih autoriteta u vezi takvih slučajeva" (član 18, stav. 1, tačka. 2);
- "da obavesti Vladu, Skupštinu i druge nadležne institucije Republike Kosovo o pitanjima koje se odnose na promociju i zaštitu ljudskih prava i sloboda, jednakosti I nediskriminaciji" (član 18, stav. 1, tačka. 5);
- "da objavi obaveštenja, mišljenja, preporuke, predloge i svoje izveštaje; (član 18, stav. 1,

tačka. 6);

- “da preporuči donošenje novih zakona u Skupštini, izmene zakona koji su na snazi i donošenje ili izmene podzakonskih i upravnih akata od strane institucija Republike Kosovo; (član 18, stav. 1, tačka. 7);
- “da pripremi godišnje, periodične i druge izveštaje o stanju osnovnih ljudskih prava i sloboda, ravnopravnosti i diskriminacije i da obavlja istraživanje o pitanjima osnovnih ljudskih prava i sloboda, ravnopravnosti i diskriminacije u Republici Kosovo; (član 18, stav. 1, tačka. 8);
- “da preporuči Skupštini usklađivanje zakonodavstva sa međunarodnim standardima o ljudskim pravima i slobodama kao i njihovu efektivnu primenu; (član 18, stav. 1, podstav. 9).

Dostavljanjem ovog izveštaja Skupštini Republike Kosova i objavljivanjem istog u medijima, Ombudsman namerava da obavlja ove zakonske obaveze.

PRAVNI ISTORIJAT

Upravni i sudski postupci u vezi pitanja eksproprijacije regulisana su, pre svega Zakonom br. 03/L-139 o eksproprijaciji nepokretne imovine. Ovi postupci su podlegli daljim modifikacijama stupanjem na snagu dva zakona koja su stupila na snagu kasnije: Zakona br. 03/L-205 o izmeni i dopuni Zakona br. 03/L-139 ; i Zakona br. 03/L-199 o sudovima.

A. Upravni i sudski postupci za eksproprijaciju na osnovu Zakona br. 03/L-139 o eksproprijaciji nepokretne imovine

Upravni i sudski postupci određeni Zakonom br. 03/L-139 (u daljem tekstu: *Zakon 2009*) su kao u nastavku.

1. Upravni postupci za eksproprijaciju na osnovu Zakona br. 03/L-139 o eksproprijaciji nepokretne imovine

Prema *Zakonu 2009*, upravni postupak za eksproprijaciju sprovodi se od strane "Organa za eksproprijaciju", što "podrazumeva Opštinu ili Vladu koja je ovlašćena da izvrši eksproprijaciju imovine" (id., član 2, stav. 1). Međutim, ovlašćenje Organa za eksproprijaciju za izvršenje

eksproprijacije imovine nije bezgranično. Naprotiv, član 4 zakona izričito predviđa neke suštinske uslove za zakonitost eksproprijacije: (1) "eksproprijacija se direktno odnosi na ispunjavanje zakonitog javnog cilja"¹; (2) " zakonita javna svrha se ne može praktično postići bez izvršenja eksproprijacije "; (3) " javna korist koja proizilazi iz eksproprijacije prevaguje nad interesima koji će negativno uticati od eksproprijacije; "; i (4) " izbor imovine koja će biti eksproprijisana nije uradjena radi sprovođenja bilo kojeg diskriminatornog cilja ili namere".² Samo nakon ispunjavanja svih uslova postavljenih u članu 4, Organ za eksproprijaciju može da počne "ostvarivanje postupka eksproprijacije" (id., Član 7, st. 1).

Ispunjavajem uslova, "Postupak eksproprijacije se može pokrenuti od nadležnog organa za eksproprijaciju, ..., samoinicijativno ili na osnovu jednog zahteva koji se podnosi organu za eksproprijaciju. (id., član 7, stav. 2).

Kada je organ za eksproprijaciju Opština, zahtevi za eksproprijaciju mogu se podneti od strane "javnog organa ili JP [javnog preduzeća]", a kada je organ za eksproprijaciju Vlada, "zahtevi takođe treba da se podnose od strane ...jednog javnoprivatnog partnerstva; jedne stranke iz jednog ugovora o infrastrukturi koji je dodeljen od strane organa za javno nadmetanje, ili bilo kojeg zakonitog naslednika, naslednika, zastupnika ili preuzimača dotičnog Partnerstva ili stranke." (id., član 7, stav 3.). Ako organ za eksproprijaciju postupa samoinicijativno, on će zahtevati od jednog ili više svojih članova ili službenika da pripreme i podnose zahtev." (id.).

U roku od petnaest (15) dana nakon prijema zahteva, "Organ za eksproprijaciju razmatraće *prima facie*" istog, uglavnom kako bi konstatovao da li zahtev ispunjava ili ne zakonske uslove koji su predviđeni u članu 4 (id., član 8, stav. 5). Ukoliko Organ za eksproprijaciju utvrdi da zahtev ne ispunjava ove uslove *prima facie*, vraća zahtev Podnosiocu zahteva, uz pismeno obrazloženje odbijanja. Ukoliko Organ za eksproprijaciju utvrdi da zahtev zadovoljava propisane uslove *prima facie*, on donosi pismenu odluku o formalnom prihvatanju zahteva dalji postupak i razmatranje. (id.).

¹ Zakon 2009. postavlja specifičnu listu legitimnih javnih ciljeva u stavovima 2. i 3. člana 4. Kako bi eksproprijaciju bila zakonita, ista se treba obaviti samo zbog jednog od navedenih ciljeva.

² Osim ovih četiri suštinskih uslova, postoji i jedan proceduralni uslov za zakonitost eksproprijacije, odnosno da je "Organ za eksproprijaciju zadovoljava sve primenljive odredbe ovog zakona", što se tiče odvijanja postupka za eksproprijaciju (id., član 4, stav . 1 tačka. 5).

U slučaju formalnog prihvatanja zahteva, obaveštavaju se vlasnici nepokretne imovine i ostale uključene stranke o odluci o prihvatanju, i ova odluka se objavljuje, zajedno sa podacima zahteva u Službenom listu, i u jednoj novini koja ima najveći promet na Kosovu” (*id.*, član 8, stav. 7-8). Posle ovih obaveštenja i objavljivanja, određuje se vremenski rok od trideset dana, tokom kojeg “zainteresovana lica imaju pravo da podnesu Organu za eksproprijaciju pismene komentare u vezi sa traženom eksproprijacijom.” (*id.*, neni 9, par. 1), i u nastavku još jedan rok od petnaest dana, u kojem Organ za eksproprijaciju je dužan da održi jednu “javnu raspravu u vezi sa traženom eksproprijacijom, u svakoj opštini u kojoj se nalazi dotična imovina” (*id.*, član, stav. 2).

Organ za eksproprijaciju ima trideset dana na raspolaganju da razmotri primljene komentare i verbalno izražena mišljenja tokom javnog saslušanja. U toku ovog perioda od trideset dana on će “doneće pismenu odluku ‘Preliminarnu odluku’, u kojoj će organ za

eksproprijaciju utvrditi – da li i do koje mere – tražena eksproprijacija ispunjava uslove koji su utvrđeni u članu 4. ovog zakona” (*id.*, član 10, stav. 1, tačka. 1). U roku od deset radnih dana nakon usvajanja Preliminarne odluke, “Organ za eksproprijaciju objaviće ovu odluku u Službenom listu Republike Kosovo i u jednoj novini koja ima najveći promet na Kosovu (*id.*, neni 10, par. 4). Na dan objavljivanja Preliminarne odluke, odluka stupa na snagu.

2. Sudski postupak za žalbe protiv Preliminirane odluke za eksproprijaciju shodno Zakonu br. 03/L-139 o eksproprijaciji nepokretne imovine

U kontekstu *Zakona 2009*, Preliminarna odluka se naziva “preliminarna” zato što se može podneti žalba protiv iste u sistemu redovnog postupka: Ukoliko jedan “vlasnik ili posednik bilo kog interesa u nepokretnoj imovini koja je predmet postupka eksproprijacije” misli da Preliminarna odluka dolazi u suprotnosti sa najmanje jednim od uslova određenim u članu 4. o zakonitosti eksproprijacije, “ovo lice ima pravo da podnese tužbu pred nadležnim sudom za osporavanje takve preliminarne odluke delimično ili u potpunosti ” (*id.*, odeljak 35, stav. 1).³ U ovom kontekstu, “nadležni sud” za svaku žalbu, u skladu sa *Zakonom 2009*, zavisi od statusa Organa za eksproprijaciju. Ukoliko je Organ za eksproprijaciju Opština “tužba treba da se

³ Ovaj izveštaj se bavi samo sudskim postupcima za žalbe protiv zakonitosti eksproprijacije, koji su regulisani članom 35. *Zakona 2009*. Žalbe u vezi iznosa naknade za eksproprijaciju imovine, žalbe za naknadu pretrpele štete zbog delimične eksproprijacije, i žalbe protiv zakonitosti Odluka o privremenom korišćenju imovine, regulišu se članovima 36. 37. i 38. *Zakona 2009*. I ne suočavaju se problemima koji su istaknuti u ovom izveštaju.

podnese dotičnom opštinskom sudu", a ukoliko je Organ za eksproprijaciju Vlada "žalba se podnosi Vrhovnom sudu Kosova" (*id.*, član 35, stav. 2).

Ali bez obzira ko će biti "nadležni sud" u datom slučaju, *Zakon 2009* jasno utvrđuje da podnosilac ima samo trideset kalendarskih dana nakon stupanja na snagu Preliminarne odluke, da podnese njegovu žalbu: "Ako je ova tužba podneta nakon isteka ovih trideset (30) kalendarskih dana, ona će biti odbijena od strane suda." (*id.*, član 35, stav 3.). Takođe, nakon prijema primerka žalbe, Organ za eksproprijaciju ima samo četrdeset i pet kalendarskih dana da podnese svoj odgovor (*id.*, član 35, stav. 5).

Nakon podnošenja žalbe i odgovora na žalbu od strane Organa za eksproprijaciju, nadležni sud počinje razmatranje predmeta ubrzanim postupkom. *Zakon 2009* određuje da će sud "razmotriti slučaj pod hitno; dati prednost tom slučaju nad svim drugim slučajevima koji čekaju rešavanje pred ovim sudom; doneti presudu u roku od devedeset (90) kalendarskih dana nakon prijema odgovora na tužbu od strane Organa za Eksproprijaciju; određuje rokove za odvijanje postupka o slučaju kako bi omogućio donošenje presude u okviru pomenutog roka." (*id.*, član 35, stav. 6). Eksproprijacija predložena u Preliminarnoj odluci se ne može sprovesti u ovoj fazi postupka, dok je na čekanju: "Organ za Eksproprijaciju neće doneti Konačnu Odluku u vezi sa bilo kojom imovinom ili pravima ..., sve dok sud pred kojim je podneta pomenuta tužba ne donese presudu povodom ove tužbe. (*Id.*, član 35, stav 8).

Zakon 2009 predviđa pravo na žalbu protiv presude prvostepenog suda, ako jedna ili obe strane ostaju nezadovoljne. U tom slučaju, podnosilac žalbe ima trideset kalendarskih dana da podnese žalbu na drugostepenom sudu (*id.*, član 35, stav 10.), nakon čega i druga stranka ima trideset kalendarskih dana da podnese svoj odgovor na podnetu žalbu (*Zakon 2009*, član 35, stav 10.).⁴

Kao u prvostepenom sudu, *Zakon 2009* određuje ubrzani postupak i u drugostepenom sudu, ali samo ukoliko se žalba protiv prvostepene presude podnosi od strane Organa za eksproprijaciju:

⁴ Iako "protiv presude [prvog] Suda . . . može se uložiti žalba u skladu sa primenljivim zakonom za ove žalbe" (*Zakon 2009*, član 35, stav 9.), ostaje misteriozno u kom sudu se može uložiti žalba protiv presude u slučaju da je Vlada Organ za eksproprijaciju i, prema tome to podrazumeva da Sud prve instance bude Vrhovni sud. U takvim slučajevima, nije jasno gde može da uloži žalba protiv presude suda, jer prema Ustavu Republike Kosova, članu 102, stav 5. "Zakonom se može odobriti pravo na neposredno podnošenje predmeta Vrhovnom sudu, i **u takvim slučajevima nema pravo na žalbu.**" (dodati naglasak). Međutim, nema potrebe da se usredsredimo na ovaj problem, obzirom da je isti rešen stupanjem na snagu Zakona br. 03/L-199 o sudovima. Vidi Pravni istorijat, deo C ovog izveštaja.

"Apelacioni sud tretira predmet hitno, daje prednost predmetu nad svim drugim predmetima u postupku pred sudom žalbe; donosi presudu o žalbi u roku od devedeset (90) dana od dana prijema žalbe; i određuje rokove za odvijanje postupka kako bi se omogućilo donošenje presude u gorenapomenutom roku"(id., član 35, stav. 13, tačka 3. i 4.)

Takođe, treba napomenuti da postoji značajna razlika između postupka u prvostepenom sudu i postupka u drugostepenom sudu, što se tiče statusa i pravne snage Preliminarne odluke tokom razmatranja slučaja. Primetili smo, da tokom celog vremena dok je žalba u toku razmatranja **u prvostepenom sudu**, Organ za eksproprijaciju nije ovlašćen da donese Konačnu odluku, i samim tim, obustavlja se primena eksproprijacije dok se ne donese presude.

Dok, **u drugostepenom sudu**, *Zakon 2009* postavlja suprotno pravilo: "Ako je presuda [u prvostepenom sudu] u korist Organa za eksproprijaciju . . . podnošenje žalbe [u drugostepenom sudu] ne ometa na bilo koji način pravo Organa za eksproprijaciju da preduzme mere navedene u presudi, uključujući i nastavak postupka eksproprijacije, donošenje konačne odluke i njeno sprovođenje" (*id.*, član 35, stav. 11). Stoga, iako se može podneti žalba na presudu protiv žalbe prvostepenog suda, jedna takva presuda ima značajne pravne posledice: nakon njenog donošenja, Organ za eksproprijaciju nema nijednu pravnu prepreku da nastavi sa eksproprijacijom navedne imovine.

B. Upravni i sudski postupci za eksproprijaciju na osnovu Zakona br. 03/L-205 o dopuni i izmeni Zakona br. 03/L-139

Manje od dve godine nakon stupanja na snagu *Zakona 2009*, Skupština Republike Kosova je usvojila drugi zakon, *Zakon br. 03/L-205* o izmeni i dopuni prethodnog zakona (u daljem tekstu *Zakon 2010*). *Zakon 2010* je doneo značajne promene u upravnim i sudskim postupcima za eksproprijaciju. Ove promene, uopšte, su učinile da Opština i Vlada prilično brže i lakše donose i primene odluke o eksproprijaciji, i istovremeno postalo je mnogo teže za vlasnike ili nosioce bilo kakvog interesa u imovini da se suprotstave predloženim eksproprijacijama.

Prva kategorija izmena i dopuna u *Zakonu 2010* postavila je dramatično skraćanje rokova u upravnim i sudskim postupcima za donošenje Preliminarnih odluka, kao i za razmatranje žalbi protiv istih. Tako da postupci koji su bili ubrzani u *Zakonu 2009* postali su još ubrzaniji u *Zakonu 2010*. Odnosno:

- Po *Zakonu 2009* utvrđuje se vremenski rok od trideset (30) kalendarskih dana u okviru kojeg “zainteresovana lica imaju pravo da podnesu Organu za eksproprijaciju pismene komentare u vezi sa traženom eksproprijacijom” (*id.*, član 9, stav 1), dok u *Zakonu 2010* ovaj period je smanjen na deset kalendarskih dana (vidi *Id.*, član 2, stav 1. tačka 1; član 9. stav 1. Izmenjenog i dopunjenog Zakona).
- Po *Zakonu 2009*, vlasnik ili nosilac interesa u nepokretnoj imovini ima trideset kalendarskih dana da uloži žalbu na prvostepenom sudu protiv zakonitosti Preliminarne odluke (*id.*, član 35, stav 3.), dok u *Zakonu 2010*, ovaj period se skraćuje na petnaest kalendarskih dana (vidi *Id.*, član 2, stav 1, tačka 7; član 35. st. 3. Izmenjenog i dopunjenog Zakona).
- Po *Zakonu 2009* Organ za Eksproprijaciju ima na raspolaganju četrdeset i pet kalendarskih dana da podnese svoj odgovor nadležnom sudu (*id.*, neni 35, par. 5), dok u *Zakonu 2010*, ovaj period se skraćuje na petnaest kalendarskih dana (vidi *id.*, član 2, stav. 1, tačka 7; član 35, stav 5. Izmenjenog i dopunjenog Zakona).
- Po *Zakonu 2009*, prvostepeni sud je obavezan da "donese presudu u roku od devedeset (90) kalendarskih dana, nakon prijema odgovora od Organa za eksproprijaciju" (*id.*, član 35, stav 6. tačka 3.), dok u *Zakonu 2010*, ovaj period se skraćuje na trideset kalendarskih dana (vidi *id.*, član 2, stav 1, tačka 7; član 35, stav 6, tačka 3. Izmenjenog i dopunjenog Zakona).
- Po *Zakonu 2009*, postoji rok od trideset kalendarskih dana u okviru kog nezadovoljna stranka prvostepenom presudom može da podnese žalbu pred drugostepenim sudom, i još jedan drugi period od trideset kalendarskih dana, u okviru kog druga stranka ima pravo da odgovori na podnetu tužbu (*id.*, član 35, stav 10.). Zatim, "Apelacioni sud . . . donosi presudu o žalbi u roku od devedeset (90) dana od dana prijema žalbe; i određuje rokove za odvijanje postupaka, kako bi se omogućilo donošenje presude u gorenavedenom roku" (*id.*, član 35, stav 13, tačka 3. i 4.). Dok u *Zakonu 2010*, rok za podnošenje žalbe i odgovora na žalbu, skraćuju se na petnaest kalendarskih dana (vidi *id.*, član 2, stav 1, tačka 7; član 35, stav 11. izmenjenog i dopunjenog Zakona). Zatim, drugostepeni sud "donosi presudu o žalbi u roku od trideset (30) kalendarskih dana nakon datuma, kada je primljen odgovor druge strane, ili nakon datuma isteka roka od petnaest (15) dana za

podnošenje odgovora, bilo koji postupak se dogodio ranije" (vidi Id. , član 2, stav 1, tačka 7; član 35, stav 13, tačka 3. i 4. Izmenjenog i dopunjenog Zakona).

Osim ovih drastičnih skraćanja postupanih rokova, *Zakon 2010* je doneo još jednu drugu izmenu. Prema novom zakonu , "Ukoliko [prvostepeni] sud ne donese presudu u roku od trideset (30) dana . . . , smatra se da je konačno sud doneo presudu o odbijanju žalbe u celini, odmah nakon isteka ovog roka od trideset (30) dana " (id. član 2, stav 1, tačka 7; član 35, stav 8 Izmenjenog i dopunjenog Zakona).

Vredi napomenuti da izraz" smatra se da je konačno sud doneo presudu o odbijanju žalbe u celini", znači da propust suda da donese presudu u roku od trideset dana, ima upravo iste pravne posledice, koje bi rezultirale, ukoliko di se u stvari donela presuda za odbijanje žalbe. Sa jedne strane, to znači da protiv automatskog odbijanje žalbe zbog isteka roka može se uložiti žalba drugostepenom sudu, kao protiv stvarne presude: "Protiv svaka presude po žalbi ili odbijanju žalbe od strane suda po prethodnim stavovima ovog člana može se uložiti žalba "(*Zakon 2010*, član 2, stav 1 tačka 7, naglasak dodat; član 35, stav 10. Izmenjenog i dopunjenog Zakona).

S druge strane, automatsko odbijanje žalbe zbog isteka roka, takođe utire put Organu za eksproprijaciju da donese Konačnu odluku o eksproprijaciji. i da preduzme korake za sprovođenje odluke. Isto kao u *Zakonu 2009*, *Zakon 2010* predviđa da "Organ za eksproprijaciju ne donosi konačnu odluku o imovini ili pravu koja je predmet žalbe ...dok [prvostepeni] sud kome je podneta žalba, donese presudu o žalbi, **ili dok se bude smatralo da je sud doneo odluku po gorenavedenom stavu 8**" (id., član 2, stav 1. tačka 7., naglasak dodat; član 35, stav 9. (izmenjenog i dopunjenog Zakona). Nakon automatskog odbijanja žalbe zbog isteka roka, ništa ne sprečava Organ za eksproprijaciju da nastavi postupak eksproprijacije: "Podnošenje žalbe ne sprečava na nikakav način pravo ili ovlašćenje Organa za eksproprijaciju da preduzme mere predviđene presudom protiv koga je podneta žalba, uključujući ... nastavak postupka eksproprijacije, donošenje jedne ili više konačnih odluka o eksproprijaciji i sprovođenje tih odluka" (*Zakon 2010*, član 2, stav 1, tačka 7; član 35, stav 12. izmenjenog i dopunjenog Zakona). Na ovaj način, *Zakon 2010* stvara mogućnost da se žalba protiv zakonitosti Preliminarne odluke o eksproprijaciji, odbaci i da se eksproprijacija obavlja ne razmatrajući se uopšte žalba od strane bilo kog pravosudnog organa.

C. Izmena sudskog postupka za žalbe protiv zakonitosti Preliminarne odluke o eksproprijaciji u skladu sa Zakonom br. 03/L- 199 o sudovima

Sudski postupak za žalbe protiv zakonitosti Preliminarne odluke o eksproprijaciji je pretrpeo zadnju izmenu od Zakona br. 03/L-199 o sudovima, najveći deo kojeg je stupio na snagu 1. januara 2013. godine.⁵ Kao što je gore izneto, *Zakon 2009* propisuje da nadležni prvostepeni sud za razmatranje takvih žalbi je, ili sud odgovarajući Opštinski sud, ako je Organ za eksproprijaciju Opština, ili Vrhovni sud ukoliko je Organ za eksproprijaciju Vlada (Id., član 35, stav 2.). Stupanjem na snagu Zakona o Sudovima, "svako pozivanje na bilo koji zakon, ... koji pripisuje prvostepenu nadležnost ... Opštinskom sudu, ... ili Vrhovnom sudu formulaisaće se tako da podrazumeva Osnovni sud." I "svako pozivanje na bilo koji zakon, ... koji pripisuje drugostepenu nadležnost Višem sudu za prekršaje, Okružnom sudu ili Vrhovnom sudu, podrazumeva se da se odnosi na Apelacioni sud." (Zakon o sudovima, člana 42. stav. 2).

Na osnovu ove odredbe može se smatrati da, bez obzira da li je Organ za eksproprijaciju Vlada ili Opština, sve žalbe protiv zakonitosti Preliminarnih odluka za eksproprijaciju podnose se u Osnovnom sudu, a sve žalbe protiv donete presude (ili smatrane da je doneta) od strane Osnovnog suda, razmatraju se od strane Apelacionog suda.

OCENJIVANJE

Sudski postupak protiv Preliminarnih odluka o eksproprijaciji, kao što je definisano gore navedenim zakonima, postoji rizik da predstavlja kršenje dva ljudska prava:

- (1) Pravo na imovinu, zagarantovano članom 46 Ustava Republike Kosovo, i člana 1. Prvog protokola Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava; i
- (2) pravo na pravično i nepristrasno suđenje, zagarantovano članom 31. Ustava Republike Kosovo, i članom 6. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava.

⁵ Neke odredbe Zakona o sudovima, odnosno članovi 29, 35, 36, 38 i 40 ovog zakona stupile su na snazi dve godine ranije, dana 1. januara 2011.god.

A. Ocenjivanje sudskog postupka za žalbe protiv Preliminarne odluke o eksproprijaciji na osnovu prava na imovinu, garantovano članom 46. Ustava Republike Kosovo i članom 1. Prvog Protokola Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava

Član 46, stav 1. Ustava Republike Kosovo (u daljem tekstu: *Ustav*) propisuje: "Garantuje se pravo na imovinu". Ovo ne znači da je eksproprijacija imovine zabranjena kategorički. Naprotiv, Ustav izričito kaže "Republika Kosovo ili javne vlasti Republike Kosovo mogu izvršiti eksproprijaciju imovine" (*id.*, član 46, stav. 3). Međutim, ustavno ovlašćenje da se vrši eksproprijacija nije bez granično. Posebno, po *Ustavu*, eksproprijacija se može vršiti samo ako je "u skladu sa zakonom" (član 46. Stav 3, dodat naglasak).

Zahtev da se eksproprijacija vrši samo u skladu sa zakonom, pronalazi podršku takođe u dva druga ustavna izvora. Prvo, Prvi Protokol EKLJP u članu 1. propisuje: "Niko ne može biti lišen svoje imovine, osim ... pod uslovima predviđenim zakonom" (dodati naglasak). Pravo propisano ovom odredbom, isto kao sva prava utvrđena u Evropskoj konvenciji i njenim protokolima, "garantuje se ovim Ustavom," (*Ustav*, član 22). Drugo, član 55, st. 1, Ustava predviđa za sva ljudska prava, u smislu da "Prava i osnovne slobode garantovane ovim Ustavom, se **jedino** mogu ograničiti **zakonom**."

U tumačenju ovih odredbi, treba uzeti u obzir da "Osnovna prava i slobode zagantovana ovim Ustavom se tumače u saglasnosti sa sudskom odlukom Evropskog suda za ljudska prava." (u daljem tekstu "ESLJP"), (*Ustav*, član 53.). Prema tome, za tumačenje ustavnog zahteva da lišavanje i ograničavanje imovinskog prava mora biti ovlašćeno zakonom, moramo se pre svega soloniti na sudskim odlukama ESLJP.

Prema ESLJP, odluke ili ovlašćenja za eksproprijaciju predstavljaju ograničenje prava na imovinu, i u slučajevima gde se ove odluke i ovlašćenja aktuelno ne izvršavaju. Vidi *Sporrong i Lonroth protiv Švedske*, ESLJP, Zahtev br. 7151/75 i 7152/75 (1982), stav 60. ("Iako su ovlašćenja za eksproprijacije ostavili netaknuto u zakonu pravo vlasnika da koristi i eksploatiše svoju imovinu, iste su ipak, u praksi, smanjili mogućnost ostvarivanja tog [prava]"). I dok rok od trideset dana, nakon koga se žalba protiv zakonitosti Preliminarne odluke automatski odbija, olakšava prilično mnogo Vladi ili Opštini da izvrši eksproprijacije imovine, prema tome proizilazi da ovaj aspekt postupka utvrđen *Zakonom u 2010*, predstavlja jasno ograničenje prava na imovinu. Stoga, kako

bi bilo u skladu sa Ustavom, ovaj postupak kao jasno ograničenje prava na svojinu, mora biti "propisan zakonom" ili "ovlašćen zakonom".

Najmanje u jednom pogledu, očigledno je da navedeni postupak ispunjava ovaj ustavni zahtev: izvor ovog postupka je lično *Zakon 2010*. Na ovaj način, je "propisan zakonom" i "ovlašćen zakonom". Međutim, naša procena ne može se završi na ovome. Prema odlukama ESLJP, sintagme "propisan zakonom" i "ovlašćen zakonom" podrazumevaju **princip pravne sigurnosti**, i kako bi sudski ili upravni postupak bio u skladu sa ovim principom, nije dovoljno jednostavno da prati zahteve propisane međunarodnim zakonom. Postoji još jedan strožiji zahtev: navedeni postupak, takođe mora biti "pravedan i pravilan [fair and proper]", i "**ne treba da bude proizvoljan**" (*Winterwerp protiv Holandije*, ESLJP, Zahtev br. 6301/73 (1979), stav 45, dodati naglasak). Na ovaj način, sintagme "propisano zakonom" i "ovlašćeno zakonom" otelovljuju osnovne principe vladavine prava.

Uzimajući u obzir ovaj strožiji standard, sudski postupak propisan *Zakonom 2010*, **ne** može se smatrati kao "propisano zakonom" i "ovlašćeno zakonom". Kao što je već gore izneto, utvrđivajući da će žalba podnosioca zahteva biti odbačena automatski, ukoliko Osnovni sud ne uspeva da donese odluku u roku od trideset dana, *Zakon 2010*, ostavlja otvorenu mogućnost da se žalba odbije proizvoljno, ne razmatrajući se uopšte sve suštinske zasluge žalbe. Dakle, postupak određen *Zakonom 2010*, ne poštuje načelo pravne sigurnosti.

Sudska proizvoljnost koja se omogućava *Zakonom 2010*, postaje opasnija kada uzmemo u obzir dva druga gore pomenuta pogleda postupka. Prvo, *Zakon 2010*, skraćujući rok za donošenje presude na 30 kalendarskih dana, ostavlja sudu vrlo malo vremena da razmotri četiri substancijalna uslova za zakonitost Preliminarne odluke o eksproprijaciji. Ovi gore identifikovani uslovi – da se eksproprijacija vrši kako bi se postigao javni zakonski cilj; da se ovaj cilj ne može postići praktično, bez eksproprijacije; da je javna korist od eksproprijacije veća od interesa koji bi bili negativno pogođeni eksproprijacijom; i da predmet eksproprijacije nije izabran da bi se postigao diskriminatorna namjera ili cilj - su komplikovana činjenična pitanja koja mogu zahtevati više vremena da se pažljivo razmotre. Posledica ovoga je povećanje mogućnosti da se rok od trideset dana ne poštuje od strane Osnovnog suda, i shodno tome, da se žalba protiv Preliminarne odluke odbije proizvoljno.

Još više je zabrinjavajuća činjenica da nakon automatskog odbijanja žalbe, ne postoji ni jedna prepreka za Organ za eksproprijaciju da nastavi sa sprovođenjem eksproprijacije, čak i u slučaju da se to odbijanje osporava u Apelacionom sudu. To znači da *Zakon 2010* stvara mogućnost da pojedinac bude lišen imovine, na osnovu proizvoljnog i neopravdanog odbijanja njegove žalbe protiv Preliminarne odluke o eksproprijaciji.

Zbog visokog rizika od proizvoljnog odbijanja žalbi protiv Preliminarnih odluka o eksproprijaciji, zajedno sa teškim pravnim posledicama jednog takvog odbijanja, Ombudsman zaključuje da *Zakon 2009* izmenjen i dopunjen *Zakonom 2010*, ne ispunjava ustavni zahtev za pravnu sigurnost, i kao ishod isto predstavlja kršenje imovinskih prava.

B. Ocenjivanje sudskog postupka za žalbe protiv Preliminarne odluke o eksproprijaciji na osnovu prava na pravično i nepristrasno suđenje, garantovano članom 31. Ustava Republike Kosovo i članom 6. Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava

Shodno članu 31. stav 2. *Ustava*, "Svako ima pravo na javno, nepristrasno i pravično razmatranje odluka o pravima i obavezama ... u razumnom roku, od strane nezavisnog i nepristrasnog, zakonom ustanovljenog, suda." Na sličan način, EKLJP predviđa da: "Svako, tokom odlučivanja o njegovim građanskim pravima i obavezama ili o krivičnoj optužbi protiv njega, ima pravo na pravičnu i javnu raspravu u razumnom roku pred nezavisnim i nepristrasnim sudom, obrazovanim na osnovu zakona." (*id.*, član 6, stav 1).

Sudske odluke ESLJP su konstatovali da "pravo na svojinu je, bez sumnje, "građansko pravo" koje spada u okviru "građanskih prava i obaveza" u vezi kojih svako ima pravo na pravično i nepristrasno suđenje, shodno članu 6. stav 1. EKLJP (*Sporrong i Lonroth protiv Švedske*, ESLJP, Zahtev br. 7151/75 i 7152/75 (1982.god.), stav 79). Vidi takođe *Kudla protiv Poljske*, ESLJP, Zahtev br. 30210/96 (2000.god.), stav 146 ("Gde je pravo Konvencije citirano od strane pojedinca "građansko pravo" priznato domaćem zakonu – kao što je na primer **pravo na imovinu** – garantovana zaštita članom 6, stav 1, takođe će biti na raspolaganju") (dodati naglasak).

Kao što je gore pomenuto, sudski postupak propisan *Zakonom 2010* predstavlja jasno ograničenje prava svojine, obzirom da mnogo olakšava Vladi, ili Opštini da izvrši eksproprijaciju

imovine. Stoga, odlučivanje u predmetima eksproprijacije uključuje se u kategoriji "odlučivanje građanskih prava i obaveza", i shodno zahtevima iz člana 6. st. 1 Evropske konvencije.

U najmanju ruku u Osnovnom sudu, postupci predviđeni *Zakonom 2010*, ne zadovoljavaju kriterijume iz člana 6. st. 1 EKLJP. Prema ESLJP, "pravo na pravično suđenje koje je garantovano članom 6, st. 1, Konvencije obuhvata pravo stranaka u postupku da podnose primedbe za koje oni smatraju da su relevantne u vezi pitanja "(*Perez protiv Francuske*, ESLJP, Zahtev br. 47287/99 (2004)., stav. 80). Međutim, "ovo pravo se može smatrati efikasnim samo ukoliko se primedbe stvarno 'saslušaju' što „obavezuje 'tribunal' da se bavi odgovarajućim razmatranjem podnesaka, argumenata i dokaza dostavljenih od strane stranaka" (id., stav 80, citirajući *Van de Hurk protiv Holandije*, ESLJP, Zahtev br. 16034/90, stav 59). Šta više, u slučajevima predmeta eksproprijacije i drugih pitanja koja "se odnose na 'prava i slobode'", koja su garantovana Konvencijom i njenim protokolima, domači sudovi su dužni da razmotre ove [podneske, argumente i dokaze] uz **posebnu pažnju i opreznost** "(*Vagnera i J.M.V.L. protiv Luksemburga*, ESLJP, Zahtev 76240/01 (2007), stav 96) (dodat naglasak).

Postupak utvrđen *Zakonom 2010* ne uvažava pravo stranaka da se njihovi podnesci, argumenti i dokazi stvarno saslušaju, jer kako smo naglasili nekoliko puta, žalba podnosioca zahteva automatski se odbacuje, u slučaju da Osnovni sud ne uspe da donese odluku u roku od trideset dana. Na ovaj način *Zakon 2010* ostavlja otvorenu mogućnost da se žalba odbije bez nikakvog razmatranja, a još manje uz "**posebnu pažnju i opreznost.**"

U ovom pogledu, okolnosti slučaja *Ruiz Torija protiv Španije*, ESLJP, Zahtev br. 18390/91 (1994), su relevantni. U ovom slučaju, ESLJP je utvrdio povredu člana 6. Konvencije, zato što su domači sudovi odbacili tvrdnje podnosioca predstavke ne razmatrajući *jedan* od argumenata podnosioca žalbe. Ako se ignorisanje **jednog jedinog argumenta** podnosioca zahteva od strane domaćih sudova može smatrati kao kršenje prava na pravično i nepristrasno suđenje, onda *a fortiori*, zanemarivanje **žalbe u celini** podnosioca od strane domaćih sudova predstavljalo bi i teže kršenje ovog prava.

Međutim, uprkos neuspehu *Zakona* da ispuni kriterijume člana 6. EKLJP za razmatranje žalbi protiv zakonitosti Preliminarnih odluka o eksproprijaciji u **Osnovni sud**, analiza ne može da se završi ovde, jer ESLJP je istakla da obaveza da se uvažava član 6. je obaveza "**domaćih sudova**" **smatrajući se kao sistem u celini**, a ne obaveza svakog sudskog ili administrativnog tela koji je

uključen u postupku. Naprotiv, "[Potrebe fleksibilnosti i efikasnosti, koje su u potpunosti u skladu sa zaštitom ljudskih prava, mogu da opravdaju obuhvatanje . . . upravnih ili profesionalnih tela, i *a fortiori*, sudskih tela koji ne ispunjavaju zahteve [člana 6, st. 1.] u svakom pogledu" (*Le Compte, Van Leuven i De Meiere protiv Belgije*, ESLJP, predstavka br. 6878/75, 7238/75 (1981), stav 51). U takvim slučajevima, "nijedna povreda Konvencije se ne može naći, ukoliko razmatranje pred [takvim telima] "podleže daljoj kontroli jednog sudskog veća koje ima potpunu nadležnost i pruža garancije člana 6 , stav 1.", (*Sigma Radio Television Ltd. protiv Kipra*, ESLJP, Zahtevi br. 32181/04 i 35122/05 (2011), stav. 151, citirajući *Albert i Le Compte protiv Belgije*, ESLJP, Zahtevi br. 7299/75 dhe 7496/76 (1983), stav. 29).

Na primer, u slučaju *Zumtobel protiv Austrije*, Zahtev br. 12235/86 (1993), ESLJP je konstatovao da, uprkos tome da postupak koji je vodila Vlada za eksproprijaciju imovine podnosioca žalbe nije ispunjavao kriterijume iz člana 6. stav 1. EKLJP, ipak nije bilo kršenja Konvencije, obzirom da je postojao viši sud koji je razmotrio slučaj podnosioca žalbe i ispunio ove kriterijume (vidi id. stavove 27-32).

Stoga, kako bi se procenilo da li je *Zakon 2010* u skladu sa članom 6. stav 1. EKLJP ne možemo se osloniti samo na procenu postupka koji je određen za žalbe u Osnovnom sudu, ma koliko nedostataka imao ovaj postupak. Umesto toga, treba razmotriti ceo proces eksproprijacije, uključujući i procedure koje su odvijane od strane Organa za eksproprijaciju pre donošenja Preliminarne odluke o eksproprijaciji, kao i procedure za dalje žalbe protiv presude Osnovnog suda. Kako bi postupak predviđen *Zakonom 2010*, bio u saglasnosti sa pravom na pravično i nepristrasno suđenje, dovoljno je da ili "sami organi jurisdikcije budu u saglasnosti sa zahtevima člana 6. st. 1, ili ne budu u saglasnosti na ovaj način, ali podležu daljoj kontroli sudskog tela koje ima punu nadležnost i pruža garancije iz člana 6. stav 1, "(*Albert i Le Compte*, ESLJP, op. cit., stav 29).

Zakon 2009 (modifikovan *Zakonom o sudovima*) određuje tri nadležne organe koji su uključeni u odlučivanju pitanja eksproprijacije: Organ za eksproprijaciju, Osnovni sud i Apelacioni sud.

Konstatovali smo da Osnovni sud ne ispunjava kriterijume iz člana 6., zbog mogućnosti odbijanja žalbe bez ikakvog razmatranja.

Jednako je jasan neuspeh Organa za eksproprijaciju da ispunjava kriterijume člana 6. Član 6. zahteva da se suđenje obavlja od strane jednog "nezavisnog i nepristrasnog" suda. Što se tiče

nezavisnosti, "treba uzeti u obzir, između ostalog ... da li [tribunal] predstavlja pojavu nezavisnosti", dok što se tiče nepristrasnosti, "Tribunal mora subjektivno da bude bez predrasuda ili pristrasnosti ... [i] takođe treba da bude nepristrasan sa objektivne tačke gledišta" (*Klein i ostali protiv Holandije*, predstavke br. 39343/98, 39651/98, 43147/98 i 46664/99 (2003.god.), stav 190-191).

Prilikom odlučivanja u predmetima o eksproprijaciji, Organ za eksproprijaciju ne zadovoljava ni kriterijum nezavisnosti, ni kriterijum nepristrasnosti. Kako smo gore primetili, "[postupak o eksproprijaciji se može pokrenuti od strane nadležnog Organa za eksproprijaciju . . . na sopstvenu inicijativu" (*Zakon 2009*, član 7, stav 2). U takvim slučajevima, "Ako organ za eksproprijaciju postupa samoinicijativno, on će zahtevati od jednog ili više svojih članova ili službenika da pripreme i podnose zahtev [za eksproprijaciju]" (id., član 7, stav. 3, podstav 3.), čije je usvajanje ili odbijanje nadležnost samog Organa za eksproprijaciju da donese odluku (vidi Id., član 10, stav 1). Međutim, u takvim slučajevima, kada Organ za eksproprijaciju efektivno odlučuje o eksproprijaciji, koju je sam inicirao, ne može se tvrditi da je ovaj organ nezavisan i nepristrasan organ u smislu člana 6. st. 1 EKLJP.

Međutim, Apelacioni sud je, sa procedurama utvrđenim u *Zakonu 2010*, izbegavao proceduralne nedostatke Osnovnog suda i Organa za eksproprijaciju. Za razliku od Osnovnog suda, u Apelacionom sudu žalba se ne može odbiti automatski, nakon isteka roka od trideset dana. Prema tome, pravo podnosioca predstavke da bude saslušan "stvarno" ne krši se, barem ne na isti način. Takođe, Apelacioni sud ne pati od nedostatka nezavisnosti i nepristrasnosti koje smo našli kod Organa za eksproprijaciju, jer Sud ne odlučuje o eksproprijaciji koju je sam predložio.

Ipak, iako Apelacioni sud uspeva da izbegava proceduralne nedostatke Osnovnog suda i Organa za eksproprijaciju, isti na žalost ima jedan drugi nedostatak koji sprečava ispunjavanje kriterijuma iz člana 6. EKLJP: ne može se reći da Apelacioni sud ima punu nadležnost da rešava žalbe protiv Preliminarne odluke o eksproprijaciji.

Smatra se da jedan tribunal ima potpunu nadležnost kada je "nadležan da razmotri sva činjenična i pravna pitanja koja su relevantna za spor pred njim" (*Terra Voningen BV protiv Holandije*, ESLJP, Zahtev br. 20641 (1996), stav 52). Takođe, Ustavni sud Republike Hrvatske objašnjava da, kako bi se jedan sud smatrao tribunalom sa potpunim nadležnostima, "sud treba da ima pravo i obavezu da održi ročište saslušanja i parnice za svaku žalbu protiv upravnog akta, u kome se

odlučuje o jednom pravo ili građanskoj dužnosti, tj. isti treba da bude obavezan da sazove i održi saslušanje svaki put kada stranka u postupku to traži " (Ustavni sud Republike Hrvatske, predmet br. CRO-2000-3-017, Ocenjivanje ustavnosti Zakona o eksproprijaciji).

Da bi se utvrdilo da li je ovaj kriterijum ispunjen od strane Apelacionog suda, polazimo od *Zakona 2010*, u kome se navodi da je, "svaka presuda po žalbi ili odbijanju žalbe od strane [osnovnog] suda ... može se osporiti ulaganjem žalbe **u skladu sa važećim zakonom koji uređuje ove žalbe**" (izmenjeni i dopunjeni Zakon, član 35, stav. 10, dodati naglasak). Zatim, kako bi se shvatilo koji zakon je "važeći zakon o ovim žalbama", treba primetiti da se Preliminarne odluke za eksproprijaciju klasifikuju kao "upravni akti" u smislu člana 3. Zakona br. 03/L-02 o upravnim sporovima, jer se izdaju od strane "organa centralne vlasti " ili " organa lokalne samouprave", odnosno Vlade ili Opština. Međutim, Zakon o upravnim sporovima ne precizira direktno procedure razmatranja žalbi od strane Apelacionog suda. Umesto toga, isti predviđa da: "Ako ovaj zakon ne sadrži odredbe o postupku u upravnim sporovima, shodno se primenjuju odredbe zakona o parničnom postupku " (id., Član 63),

Zakon br. 03/L-006 o parničnom postupku, propisuje da: "Presuda [prvostepenog suda] može se osporiti zbog kršenja odredbi parničnog postupka; zbog pogrešnog ili nepotpunog utvrđivanja činjeničnog stanja; zbog pogrešne primene materijalnog prava" (id., član 181, stav 1). Međutim, ono što treba istaći u ovom kontekstu, je da Zakon o parničnom postupku jasno kaže je poziv ili ne sednice saslušanja, u većini slučajeva ostaje na diskreciji Suda: "Drugostepeni sud odlučuje o žalbi na ročištu sudskog tela ili na osnovu razmatranja predmeta na suđenju" (id., član 190, stav 1.) Sud je dužan da zakaže ročište samo "kada oceni da za konstataciju činjeničnog stanja, tačno i potpuno, treba potvrditi nove činjenice, i uzeti nove dokaze", ili "kada na sednicu veća oceni da je presuda protiv koje je podneta žalba zasnovana na osnovnom kršenju odredbi parničnog postupka, ili kada je faktičko stanje pogrešno ili nepotpuno konstatovano (id., član 190, stav 2 . i 3.). Ali, osim u ovim specifičnim okolnostima, Apelacioni sud može odlučiti da reši slučaj samo tokom "sednice sudskog veća" (id., član 190, stav 1.) i nije "dužan da sazove i održi ročište saslušanja svaki put kada stranka u postupku to traži" (Ustavni sud Republike Hrvatske, op. cit.). Štaviše, izuzetno kratak rok koji se određuje u *Zakonu 2010* za razmatranje predmeta - trideset dana nakon dostavljanja odgovora na podnetu žalbu (vidi *Zakon 2010*, član 2, stav 1, tačka 7., član 35, stav 13., tačka 3. i 4. Izmenjenog i dopunjenog Zakona) - rizikuje da dodatno smanji

moćnost da Apelacioni sud zakaže ročište saslušanja u slučaju eksproprijacije, umesto da razmotri slučaj samo na osnovu sednice sudskog veća.

Iz tih razloga, Apelacioni sud ne može se smatrati sud koji ima punu nadležnost u slučaju eksproprijacije. Prema tome, nijedan nivo administrativnog ili sudskog postupka, ili za donošnje Preliminarne odluke o eksproprijaciji ili žalbi protiv iste, ne ispunjava zahteve člana 6. Evropske konvencije.

Prema tome, Ombudsman konstatuje da *Zakon 2009*, izmenjen i dopunjen *Zakonom 2010*, predstavlja povredu prava na pravično i nepristrasno suđenje.

KONSTATACIJE I PREPORUKE OMBUDSMANA

A. Konstatacije Ombudsmana

Na osnovu gore navedenog oventjivanja, Ombudsman konstatuje:

- (1) Zakon br. 03/L-139 (izmenjen i dopunjen Zakonom br. 03/L-205) o eksproprijaciji nepokretnosti predstavlja kršenje prava na imovinu iz člana 46. Ustava Republike Kosovo i člana 1. Prvog Protokola Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava.
- (2) Zakon br. 03/L-139 (izmenjen i dopunjen Zakonom br. 03/L-205) o eksproprijaciji nepokretnosti predstavlja kršenje prava na pravično i nepristrasno suđenje, u skladu sa članom 31. Ustava Republike Kosovo i člana 6. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava.

B. Preporuke Ombudsmana

Na osnovu ovih konstatacija, a u skladu sa članom 135, stava 3. Ustava Republike Kosovo i člana 16, stave 1 Zakona o Ombudsmanu, Ombudsman preporučuje Skupštini Republike Kosova da:

- (1) Da se ukloni u potpunosti član 35, stav. 6, tačka. 3 i 4 Zakona Br. 03/L-139 (izmenjen i dopunjen Zakonom Br. 03/L-205) o eksproprijaciji nekretnina: “Odmah nakon prijema odgovora Organa za eksproprijaciju, sud: *izdaje presudu o slučaju u roku od trideset (30) kalendarskih dana nakon prijema odgovora od organa za eksproprijaciju; i određuje*

rokove za odvijanje postupka o slučaju, kako bi omogućio donošenje presude u okviru pomenutog roka od trideset (30) kalendarskih dana.”

- (2) Da se ukloni u potpunosti član 35, stav. 8, Zakona Br. 03/L-139 (izmenjen i dopunjen Zakonom Br. 03/L-205) o eksproprijaciji nekretnina: ***“Ukoliko sud ne donosi presudu u roku od trideset (30) dana, predviđenih u pod-stavom 6.3, stav 6. ovog člana, smatra se da je sud konačno doneo presudu o odbijanju žalbe u celini, odmah nakon isteka ovog šesdeseto trideset (30) roka.”***
- (3) Da se ukloni u potpunosti član 35, stav 13, tačka 3 i 4 Zakona Br. 03/L-139 (izmenjen i dopunjen Zakonom Br. 03/L-205) o eksproprijaciji nekretnina: ***“nakon prijema žalbe, Apelacioni sud donosi presudu o žalbi u roku od trideset (30) kalendarskih dana, nakon datuma prijema odgovora druge strane, ili nakon isteka perioda od petnaest (15) dana za podnošenje odgovora, koji kog radnja se dogodila ranije; i određuje rokove za odvijanje postupka, kako bi se omogućilo donošenje presude u gorenapomenutom roku od trideset (30) dana.”***

U skladu sa članom 132. stav 3. Ustava Republike Kosova (“Bilo koji drugi organ ili institucija, koja sprovodi legitimnu vlast u Republici Kosovo je dužna da odgovori na zahteve Ombudsmana.”), ljubazno Vas molim da nas obavestite o radnjama koje ćete preduzeti u vezi ovog pitanja.

S poštovanjem,

Hilmi Jashari

Ombudsman